

ВЧИТЕЛЬ З ВЕЛИКОЇ ЛІТЕРИ

(115 років від дня народження **Натапова Бориса Соломоновича**,
доктора технічних наук, професора)

В цьому році виповнюється 115 років від дня народження відомого українського вченого, засновника кафедри «Металознавство та термічна обробка металів» (нині «Фізичне матеріалознавство») доктора технічних наук, професора, заслуженого діяча вищої школи, Бориса Соломоновича Натапова.

Виходець з багатодітної бідної сім'ї, Борис Соломонович з шести років залишився з братами без батька, який помер після операції. Далі був дитячий будинок, школа ФЗУ (школа фабрично-заводського учнівства) при заводі «Комунар». Бажання навчатися привело хлопця до Запорізького інституту сільхозмашинобудування. Навчався він відмінно.

У 1935 році молодий спеціаліст приступає до роботи на моторобудівному заводі (ВАТ «Мотор Січ»). Сумлінне ставлення до праці й організаторські здібності дозволили Борису Соломоновичу незабаром стати начальником термічного сектору у відділі чорних металів.

В роки війни був начальником термічного відділу одного з крупних підприємств, яке кувало зброю для Перемоги. Важко підібрати порівняння для визначення праці тих днів: якщо було потрібно—цілодобово не виходили з цеху. Незважаючи на скрутний час, важкі умови праці, творчо, як завжди, відносився до справи, що дозволило оптимізувати режими хіміко-термічної обробки цементованих сталей, технологію гартування виробів. У 1944 році за свої науково-технічні розробки здобув вчену ступінь кандидата технічних наук. День Перемоги колектив зустрічав новими успіхами у праці.

Набувши значного виробничого досвіду, Борис Соломонович у 1944 році очолив кафедру «Металознавство та термічна обробка металів» Запорізького машинобудівного інституту (нині НУ «Запорізька політехніка») і почав наполегливо розвивати наукову діяльність разом з робітниками цехів та центральних заводських лабораторій таких гігантів, як «Запоріжсталь», «Дніпроспецсталь», продовжив наукову співпрацю з підприємством «Мотор-Січ» та автомобільним заводом «Комунар».

Така співпраця призвела до створення запорізької наукової школи під керівництвом Бориса Соломоновича, якій вдалося вирішити багато складних науково-виробничих проблем. Серед найвизначніших його робіт того періоду слід виділити: поліпшення процесів термічної обробки чавунів; дослідження процесів старіння маловуглецевої сталі для автомобільної промисловості; впровадження у виробництво нестаріючої сталі та прискореного режиму рекристалізаційного відпалення; розробка засобів поліпшення властивостей інструментальних сталей; розробка складу та хіміко-термічної обробки низки цементованих сталей для газотурбінних двигунів.

Новинки запорізьких вчених впроваджувалися на багатьох заводах України. Ці розробки стали основою докторської дисертації, яку Натапов Б.С. захистив у 1964 році. Через два роки йому присвоїли вчене звання «професор». Тоді ж він очолив проблемну науково-дослідну лабораторію. Тут народилося чимало розробок нових марок сталей, технологій виробництва нових матеріалів та їх переробки на вироби. Це давало значний економічний ефект. Лабораторія стала науковою школою металургів та автобудівників країни.

Борис Соломонович був людиною неординарною, ініціативною, динамічною, емоційною, здібною і досвідченою в галузі металургії і матеріалознавства, який вміло поєднував теорію з практикою, чим вніс вагомий внесок в подальший розвиток техніки і технології. Вміло об'єднував однодумців для вирішення навчальних та наукових задач із метало- та матеріалознавства. Він щедро передавав свої знання учням, колегам, плідно працював на науковій ниві і при вихованні науково-педагогічних кадрів. Під його керівництвом на кафедрі започатковані роботи із теплостійких підшипникової та цементованих сталей, нержавіючих хромистих сталей, жароміцних сталей та стопів на нікелевій основі, металевих композиційних матеріалів. Зазначений перелік наукових напрямків свідчить про те, що Борис Соломонович був людиною обдарованою, наділеною бажанням до творчого пошуку. Усіх, хто працював на кафедрі, він залучав до наукової роботи і вимагав від підлеглих доручену роботу виконувати на совість і думати про неї не лише в робочий час.

З колегами: Сигалко Ф.В., Натапов Б.С., Аверченко П.О.,
Лепіхова М.Г., Потуремець А.О., жовтень, 1962 рік

Понад 30 років він був науковим керівником аспірантури. Його основними правилами в науковому керівництві аспірантами було: не заважати самостійно працювати і завжди сприяти цьому; якщо аспірант запитує, що йому робити — це неправильний аспірант.

Як чуйна людина, Борис Соломонович завжди знав, чим живе колектив окрім роботи, яка атмосфера в сім'ях, та інколи спрямовував молоді душі у правильне життєве русло.

Під його керівництвом 32 молодих вчених захистили кандидатські дисертації. Серед його вихованців та учнів - директори заводів, завідувачі кафедр, провідні вчені, зокрема професори В. С. Попов, А. Д. Коваль, С. Б. Беліков. Борис Соломонович у співавторстві склав 15 авторських свідоцтв про винаходи, написав 120 наукових праць, 3 підручника для інститутів і технікумів, перекладених на іноземні мови. Йому було присвоєно звання "Заслужений працівник вищої школи". Нагороджений орденом «Знак Пошани» та медалями.

Бориса Соломоновича не стало 15 квітня 1993 року, але він живе у працях своїх учнів, які продовжують кращі традиції наукової школи. Нехай усе добре, що пов'язане з ім'ям і працею Б. С. Натапова, стане прикладом для всіх, хто його пам'ятає і шанує в повсякденному житті.

Перелік посилань

Натапов Б.С. До 90-річчя від дня народження. Металознавство та обробка металів. 2000. №3. С. 52.

Гордєєв Б. Пересічний талант вченого. До 100-річчя ЗДТУ. Інженер-машинобудівник. 2000. №8. С. 3.

Слово про вчителя. До 100-річчя Б.С.Натапова. Інженер-машинобудівник. 2010. № 10. С. 2.